

Onder de groene Linde regio Weert

Door Paul Lammeretz

Bron: Scriptie Tim Crins, 2011, bewerkingen Paul Lammeretz

“Onder de groene Linde” was een radioprogramma dat door het werk van Ate Doornbosch (1926-2010) in 1957 startte op de radio. Deze uitzending wilde met uitzendingen over volkszang bijdragen aan het op een hoger niveau brengen van de cultuur van de Nederlandse bevolking. De laatste uitzending vond in 1993 plaats. Ate trok met opnameapparatuur jarenlang het hele land rond, en nam bij honderden zangers – vaak bejaarde mensen - liederen op.

De opnames van dit veldwerk zond hij uit op de radio. De uitzendingen bleken erg succesvol te zijn. Ze werden goed beluisterd. Vaak hadden ze vele schriftelijke reacties tot gevolg. Bij veel mensen bleken er nog allerlei oude liederen in het geheugen te staan, en vele liedteksten (en correcties op reeds gezongen liederen) werden naar *Onder de groene linde* gestuurd. Dit lokte vaak weer nieuwe reacties uit. Negen jaar na de start van het programma bij de VARA, kwam *Onder de groene linde* terecht bij de Nederlandse Radio Unie (NRU). Dit had enkele positieve effecten. Met name in het (katholieke) zuiden van het land werd nauwelijks naar de VARA geluisterd. Dit was een omroep waarover in het zuiden indertijd nog wantrouwig werd gedaan. Naar de NRU werd echter op grotere schaal geluisterd, en dit had de participatie van het zuiden van het land in Ate Doornbosch' programma tot gevolg. Ate Doornbosch is gedurende vele jaren het gehele land doorgereisd en heeft in allerlei plaatsen opnames gemaakt. Zijn veldwerk heeft een enorme collectie aan liederen opgeleverd, die heden ten dagen ontsloten is op de Nederlandse Liederenbank.

Ate Doornbosch aan het werk in zijn studio

Tim Crins had voor zijn scriptie het voornemen niet om zich in dit onderzoek te richten op het gehele gebied dat Ate Doornbosch in de loop der jaren heeft bestreken, maar om zich toe te spitsen op één klein gebied waarin hij ook actief is geweest, namelijk de regio Weert (Midden-Limburg). Tijdens zijn eerste verkenningen op de Nederlandse liederenbank had hij al gezien dat hij hier veel veldwerk had verricht.

Ook Tungelroy kwam aan bod in de vorm van **Elisabeth Janssen-Lenders (geboren 1926)** en **Elisabeth Stals-Moonen (geb. 1883)**. Maar ook **Jan Mathijs Smeets (geboren 1888, Veltjes Tjeuke)** en zijn dochter **Maria Mechtildis Smeets (geb. 1926)** kwamen aan bod. En bovendien vond ik ook nog leden van de familie **Verhaag** die in Tungelroy geboren waren, maar later naar Baexem verhuisde.

De *Onder de groene linde*-zangers van de familie Smeets waren vader Jan Mathijs ('Tjeu') Smeets en zijn twee dochters Maria Mechtildis ('Til') Smeets en Petronella Jozefina ('Fien') Peeters-Smeets. Fien was getrouwd met zanger Wilhelmus ('Wiel') Peeters-Smeets, die enkele kilometers verderop woonde. Volgens Wiel broer Sijr heeft Wiel een groot gedeelte van de liederen die hij gekend heeft, geleerd van zijn vrouw Fien. In het gezin waar Fien was opgegroeid, werd namelijk heel veel gezongen. Zoals gezegd woonden de families Verhaag, Smeets (bijnaam van de boerderij:Hokeberg) en Stals dicht bij elkaar. Uit de interviews blijkt dan ook dat ze veel contact met elkaar hadden. Bovendien bleken de familie Smeets en Stals familie van elkaar te zijn. De vader van de moeder van Fien en Til was een broer van de vader van de man van Catherina Jacomina Stals-vanDael.

Boerderij Hokeberg was gelegen in Ell, maar de familie Smeets ging naar de kerk in Tungelroy. In Tungelroy woonde tevens een broer van Jan Mathijs Smeets, op boerderij 'Ut Veldje'. De broer van Jan Mathijs had een dochter, genaamd Barbara ('Berb') Mechtildis Schroën-Smeets, die op de liederenbank staat met het lied '*Daar trok weleer eens godsgezant*'. Berb Schroën was dus, met andere woorden, een nicht van Til en Fien Smeets. Uit de gesprekken blijkt, dat bij de familie Smeets (van 'ut Veldje') heel veel gezongen werd, waarschijnlijk nog meer dan op boerderij Hokeberg. Ook Tjeu Stals gaf aan dat zijn moeder verschillende liederen heeft geleerd van Berb Schroën-Smeets. Naast Jan Verhaag, heeft ook Lies Janssen-Lenders Ate Doornbosch aan allerlei contacten geholpen. Haar moeder Treuj, was een zuster van Cato Kirkels-Creemers, die voor Ate Doornbosch een waardevolle informant is geweest. Via Lies is Ate bij haar terecht gekomen.

Daarnaast zorgde Lies voor het contact met mevrouw Stals-Moonen. Zij was een buurvrouw van haar in Tungelroy. Tevens was het de schoonmoeder van haar broer Thieu. Ook zorgde Lies voor het contact met mevrouw Gerritsen-Korten. Lies wist dat zij veel oude liederen kon zingen, en kende haar omdat haar kinderen even oud waren als zij en met haar naar de lagere school waren gegaan. Tenslotte zorgde Lies ook voor het contact met dhr. Huismans. Hij woonde in Altweerderheide, de plaats waar ook Lies jarenlang gewoond heeft.

Hieronder de beschrijvingen van de interviews met:

Geertruda ('Truus') Alida Adriana Verhaag-Keuning
Maria Mechtildis ('Til') Smeets (geb. 1926)
Elisabeth ('Lies') Janssen-Lenders (geb. 1926)

Interview met Geertruda ('Truus') Alida Adriana Verhaag-Keuning (geb. 1933) **Baexem – 26 november 2010**

Truus Verhaag-Keuning is de vrouw van Jan Verhaag die op de liederenbank staat. Jan is enkele jaren geleden overleden. Ook zijn zuster Nel Gabriëls-Verhaag staat op de liederenbank. Johannes ('Jan') Franciscus Verhaag is in 1932 geboren in Tungelroy (op boerderij 'Biej Kiggen', genoemd naar de voormalige bewoner Silvester Kiggen, ook wel 'Vesterke' genoemd). Jans moeders had de achternaam Schreurs, en was afkomstig uit het buurtschap Roligt (nabij Roggel). Jans vader kocht de boerderij in Tungelroy waarschijnlijk op het moment dat hij ging trouwen. Het gezin bestond uit negen kinderen, en Jan was een van de jongste kinderen thuis. Jan kon goed mee op school en had veel aanleg voor muziek. Hij kende veel oude liederen. Het grootste gedeelte daarvan leerde hij van zijn moeder. Zij was naaister van beroep en ging reeds als jong meisje met de naaimachine naar de klanten thuis. Zo kwam ze op veel plaatsen. Onder het naaien was moeder vrijwel altijd aan het zingen. En ook thuis in Tungelroy zong moeder veel met de kinderen. Ze was erg muzikaal en bracht haar kinderen vele liederen bij. Vrijwel alle liederen die ze kende, zelfs oude Marialiedjes, hield ze bij in een schriftje. Jan kreeg niet alleen liederen mee van zijn moeder, maar ook van zijn zus Petronella ('Nel') Gabriëls-Verhaag. Ook zij was muzikaal en zong in de avonduren vaak samen met Jan. Het liedje '*Laatst kwam ik in een schöne stad*' was een liedje dat Nel graag zong, aldus Truus. Op latere leeftijd is Nel gaan wonen in Altweerderheide.

Jans moeder wist zich nog te herinneren dat er ook gezongen werd door werklieden die

aan het werk waren aan een kanaal in de buurt (kanaal Wessem-Nederweert). Dit kanaal moest indertijd nog geheel met de hand gegraven worden. Deze werklieden waren vaak mensen uit andere streken van het land.

Jan leerde in zijn jonge jaren niet alleen liederen van zijn moeder, maar ook van mensen uit de buurt. Het gezin Verhaag had veel contact met de familie Smeets, die ook op de liederenbank staan. Deze families woonde slechts enkele honderden meters van elkaar af, maar de boerderij van de familie Smeets (in de volksmond 'Hokeberg' genoemd) was gelegen aan de andere kant van een beek, die het Tungelroys grondgebied scheidde van het grondgebied van Ell. Ook de familie Smeets was erg muzikaal en in het gezin (met ongeveer 8 kinderen) werd veel gezongen. Vader Jan Mathijs ('Thieu') Smeets was oorspronkelijk geboren in Tungelroy, en zong op de boerderij veel samen met zijn knecht, Bert Jansen. Ook de rest van het gezin hield zich veel met muziek bezig, en Thieus drie zonen hebben later een baan gekregen als musicus. Vooral in de winteravonden kwam de familie Verhaag veel bij de familie Smeets over de vloer, en omgekeerd. Men vertelde elkaar dan verhalen, en zong liederen met elkaar bij het schemerlicht van de kachel. Voor de jeugd was er in die tijd nog bijna geen andere vorm van avondlijk vermaak. Er was nog geen elektriciteit en geen radio. Al het licht dat men had kwam van petroleumlampen. Tijdens het zingen namen de vrouwen vaak ook iets mee om ondertussen aan te werken (brei- of naaiwerk). Mevrouw Verhaag meende zich nog te herinneren dat bij de familie Smeets thuis nog wol gesponnen werd.

De boerderij van de familie Verhaag lag drie kilometer buiten de dorpskern van Tungelroy. Jan liep vroeger op klompen, en het feit dat het huis zo ver van school gelegen was, kon bij sneeuwval in de winterdagen nog wel eens voor problemen zorgen. De sneeuw bolde dan onder de klompen, waardoor het lopen erg bemoeilijkt werd. Daarom bleef Jan 's middags vaak over bij koster Sevens, die midden in het dorp woonde. Sevens was tevens de organist van de plaatselijke parochie (en is meer dan vijftig jaar koster geweest in Tungelroy). Ook hij kende veel oude liederen, en verschillende heeft hij – tijdens het overblijven – samen met Jan gezongen. Op 27 november 1964 trad Jan in het huwelijk met Truus en een dag later vond het kerkelijk huwelijk plaats, te Tungelroy. Het ouderlijk huis werd verkocht aan de gebroeders Gielen ('Steiverte'), en Jan en Truus begonnen aan de bouw van een huis in Baexem, waar het echtpaar in juli 1965 is komen wonen. In de tussentijd woonden ze een klein jaar in het kerkdorp Ell (op het huis genaamd 'Ellburg'). In hetzelfde jaar stopte Jan zijn bezigheden bij het kerkelijk koor St. Cecilia in Tungelroy, waarvan hij sinds 1954 tweede dirigent was geweest. Vanaf 1967 werd Jan lid en tweede dirigent van het kerkelijk zangkoor St. Cecilia te Baexem, waar hij 40 jaar pro Deo voor het koor had gestaan. Jan bespeelde geen instrumenten, maar had wel een muzikale opleiding gevold; de zogenaamde Ward-cursussen. Het Ward instituut was een instituut dat een belangrijke stempel heeft gedrukt op het muziekonderwijs in (Zuid-) Nederland. Het instituut probeerde een muzikale verbinding te leggen tussen school en kerk.

Dhr. Lennards was degene die het Ward-instituut groot heeft gebracht. Jans moeder is in haar jonge jaren ook in contact geweest met Lennards. Omdat haar moeder (Jans oma) al vroeg gestorven was, is ze als klein meisje groot gebracht door een oom van haar, die in Roermond woonachtig was, en een buurman was van Lennards.

Jan Verhaag was niet alleen lid van kerkkoor St. Cecilia maar tevens van een koor genaamd 'Schola '54'. Dit koor oversteeg de parochiegrenzen, en had leden die afkomstig waren uit alle delen van Limburg, en tevens uit Brabant. Het was een muzikale groep, en een groot gedeelte van de leden was dirigent bij een ander koor. Om de koorrepetities te bevorderen zong Jan het koormateriaal vaak thuis in op cassettebandjes, zodat de koorleden de repetities thuis konden voorbereiden. Jan had een absoluut gehoor, en had weinig moeite met het lezen van bladmuziek.

Jan was onderwijzer van beroep. Korte tijd gaf hij les in Weert (als invalkracht), en kwam later terecht in Stramproy. Enkele jaren later haalde hij ook een landbouwacte, aan de land- en tuinbouwschool in Horst. In Baexem was Jan ook voorzitter van het schoolbestuur. Tevens was hij bevoegd om aan de mulo les te geven in Engelse en Nederlandse taal.

Een groot gedeelte van zijn vrije tijd besteedde Jan aan schilderen en tekenen. Talloze schilderijen en tekeningen van boerderijen, kerken, molens uit de regio Weert staan op zijn naam. Het schilderen deed hij met uiterste precisie en zijn schilderijen waren bijna altijd geheel

waarheidsgetrouw aan het afgeschilderde object. Jan heeft met zijn tekengave een grote bijdrage geleverd aan het ontwerp dat gemaakt is van de nieuwe lagere school in Baexem, toen men de meisjes- en jongensschool samen heeft gevoegd. Tekeningen van Jan Verhaag zijn onder andere te zien in het door George F. Kooiman gepubliceerde 'Thematisch Woordenboek van het Tungelroy's'. Kooiman (die in de regio bekend staat als 'Hallefers Nor' en in de oorlog ondergedoken was in Tungelroy), was een student Letterkunde uit Haarlem die vanaf 1943 begon met het verzamelen van Tungelroyse woorden en uitdrukkingen. Jan Verhaag had een goed contact met hem.

Jans vrouw Truus vertelt dat Jan een goede algemene ontwikkeling had en veel contacten had in de regio, die hij ook goed onderhield. Jan was tevens goed bevriend met Ate Doornbosch, die in de streek veel oude balladen en liederen op bandrecorder heeft vastgelegd. Ate kwam geregeld bij Jan over de vloer en samen zijn ze tientallen keren door de regio getrokken om mensen te bezoeken. Van de zangers die op de liederenbank staan, is het in ieder geval zeker dat Jan contact had met Christiaan Joseph ('Bér') van Herten en met de meisjes van van Buggenum, van wie er twee les bij hem hadden op de huishoudschool. Jan kende Bér van het kerkkoor, waar ze beiden in zongen. Truus kan zich nog goed herinneren dat Bér bekend stond als een 'gangmaker' die er de sfeer kon inbrengen op bruiloften en feestjes. Ook heeft Jan mevrouw Geurts-Wijnen gekend, die woonachtig was in Leveroy.

Truus wist zich nog te herinneren dat er veel gezongen werd op bruiloften. De gezongen liederen waren vaak van allerlei aard. Op de gouden bruiloft van de familie Smeets waren Jan en zij ook uitgenodigd. De feestelijkheden vonden plaats aan huis (te Ell), zoals dat in die tijd nog gebruikelijk was. Onder begeleiding van een accordeonist werden die dag talloze liederen gezongen. Van orkestjes of diskjockeys was nog geen denken.

Truus heeft ook wel eens horen vertellen dat er liederen in de regio terecht zijn gekomen via de 'teuten', die door haar beschreven werden als 'reizende en rondtrekkende kooplieden'. Voor zover Truus zich kon herinneren kwamen de teuten die de regio bezochten vooral uit Duitsland. Ze kwamen meestal in de periode dat de boeren hun oogst net hadden verkocht. Ze trokken dan langs de boerderijen, om bijvoorbeeld stoffen of andere waren te verkopen. Truus weet ook dat liederen verspreid werden door marskramers. Bij hen kon je liedjes kopen, op een los vel. Deze liederen gingen bijvoorbeeld over een moord. In veel gevallen waren liederen niet zozeer plaatsgebonden.

Jan en Truus kregen vier kinderen. Jan zong veel met hen. Met z'n allen trok het gezin 's zondags geregeld door de regio. Ze deden vele dorpen aan, en hadden vrijwel in elke plaats vrienden en kennissen. Jan kon goed uitleggen en duidelijk vertellen, en bracht de kinderen dan ook veel bij over de streek en over de (locale) historie. Alle kinderen gingen vanaf hun zevende op blokfluitles. Later hebben ze ook alle vier orgelles gehad, en een van hen kreeg les op klassiek gitaar. Alle vier de kinderen hebben hun gymnasiumdiploma behaald en deden vervolgens een universitaire studie.

Een liedje dat de kinderen van Jan in hun jeugd geregeld zongen was een liedje genaamd 'Foekepotterie'. Het 'foekepot-zingen' was een gebruik dat jaarlijks plaatsvond rondom oud- en Nieuwjaar. Groepjes kinderen trokken dan langs de deuren met het foekepotliedje en kregen dan na het zingen een kleine beloning. Meestal ging het om fruit, vaak appelen. Als je geluk had, kreeg je een enkele keer ook wat snoep of een sinaasappel. Mevrouw Verhaag weet zich nog te herinneren dat een populair adres voor het foekepot-zingen het huis van de koster van Baexem was.

Een andere naam van een gebruik is het Staatieroken. Deze term is volgens Truus onder vrijwel iedereen in Baexem en Heythuysen bekend. Staatieroken werd ook wel aangeduid als 'appelzingen', waarschijnlijk omdat de opbrengst van het zingen vaak appels betrof. Net als het foekepot-zingen was dit een gebruik dat alleen werd gebezigd door kinderen, die dan een liedje met de volgende tekst zongen:

Ich kwaam dur aan geloupe,

Ich zaag ut hie rauke,

Ich zaag aan den ovenwis,

Det dur get gebakke is,

Is dur niks gebakke,

Dan geaf mer unne korf vol appele,

Is de korf te groeet,

*Dan geaf mich mer unne volle sjoet,
Vrouw, vrouw geaf,
Detj gea lang nog leaftj,
Detj gea riek en zalig weardj,
(Det uch ut hemdj aan de vot kleaftj)*

Het staat Truus nog bij dat de kinderen uit het dorp Heythuysen wel eens een extra regeltje aan het foekepotliedje toevoegden als ze niks kregen, of als ze niet tevreden waren over de opbrengst. Deze laatste regel, 'det uch ut hemdj aan de vot kleaftj', is hierboven tussen haakjes vermeld. Opvallend is dat het foekepot-zingen in ieder kerkdorp met oud- of Nieuwjaar gebeurde, maar dat dit in Baexem daarentegen plaatsvond met carnaval, op carnavals maandagmorgen. Wat dit betreft was Baexem dus een uitzondering. Ate Doornbosch kwam met Carnaval ook op visite bij de familie Verhaag, om te zien hoe er daar 'de wever werd gedanst'. Dit schijnt een oud gebruik te zijn in Baexem. Men zong dan een liedje met de beginwoorden: '*bie ôs toees haaje wea un jungske [...] en ich zeen al aan zien eugskes det ut geine wever is.*' Tijdens het zingen van de wever stroomden alle cafés van het dorp leeg (cafés waren in die tijd vaak nog een soort van 'veredelde huiskamers') en gingen alle deelnemers in een soort kring lopen. Op een gegeven moment ging iedereen op de knieën zitten, en begon men te roffelen. Of dit gebruik ook in andere plaatsen voorkwam, kon mevrouw Verhaag niet met zekerheid te beantwoorden. Er waren verschillende ouders die hun kinderen verboden om mee te doen aan het foekepot-zingen. Dit had als reden dat zij vonden dat het foekepot zingen veel weg had van 'schooien' aan de deur. Jan vond het echter goed dat zijn kinderen er aan mee deden. Vooral vanwege het feit dat hij het een mooi gebruik vond met een oude traditie. In 2007 is Jan Verhaag gestorven. Zijn vrouw is nog steeds woonachtig in het (grotendeels door Jan ontworpen) huis te Baexem, waar het echtpaar in 1965 is komen wonen. Vervolg:
Baexem, 10 december 2010

In een tweede gesprek met Truus Verhaag, praat ik met haar verder. Ze vertelt o.a. over andere zangers die opgenomen zijn voor het radioprogramma *Onder de groene linde*. Uit mijn inventarisatie kent ze/heeft ze de volgende mensen gekend:

- Gabriëls-Verhaag, Petronellat
- De familie Smeets (van boerderij Hokeberg):
Smeets, Jan Mathijs
Peeters-Smeets, Petronella Jozefina
Smeets, Maria Mechtildis
Peeters, Wilhelmus
- Schroën-Smeets, Barbara Mechtildes
- Janssen-Lenders, Elisabeth
- Berghs-Dings, Petronella Elisabeth
- Herten, Christiaan Joseph van
- Buggenum, Mechtildis Catharina Maria (Tilly) van
- Buggenum, Catharina Petronella Maria (Riny) van
- Buggenum, Petronella Mechtildis Francisca Maria (Elly) van
- Stals-van Dael, Catherina Jacomina

Van vader Smeets kan ze zich nog herinneren dat hij jagen als hobby had. Dit deed hij samen met de huisarts van Stramproy, dokter Wuisman.

Uit het repertoire van mevrouw Berghs-Dings kent Truus de volgende liedjes:

- Jesus en St. Janneke
- In de kerker van veel lijden
- Bij Sedan op de heuvel
- Daar trok weleer eens godsgezant
- Aan de oever van de snelle vliet
- Eén is één

Van de liederen die zijn opgenomen bij de familie van Buggenum kent ze de volgende:

- Noejaor Noejaor Zeut
- Hie woentj unne rieke man
- Bie ôs toes haaje wae un jungske

- Ich heb gein geldj om broed te koupe

Haar man zong met de kinderen vroeger vaak het liedje: *'Kleine Jan kwam van de akker'*. Tevens kan ze zich nog herinneren dat hij een liedje kende over een *'Kabberdoeske'* (een hoerenkast), en had nog enige kennis van een liedje dat men zong toen WO II ten einde was gebracht. In dit liedje zat onder andere de regel: 'bij de familie Krüpp, daar staat alleen nog maar de stoep'.

Hoewel Truus zelf nooit meer wol heeft gesponnen, heeft ze wel herinneringen aan de zogenaamde spinavonden. Dergelijke avonden waren volgens haar een moment waarop jongens en meisjes elkaar troffen. 'Maar', vervolgt Truus haar verhaal, 'er moest wel iets gedaan worden'. De meisjes waren ondertussen aan het spinnen om garen of wol te maken. Dit gebeurde vroeger bij bijna iedere boerenfamilie. Onder het werk was er ruimte om te zingen. Het buurten was echter altijd maar voor een paar uurtjes. Iedereen moest immers de dag erna weer vroeg zijn bed uit.

Wat mevrouw Verhaag ook nog bij staat is een oud gebruik, genaamd 'ezeldrijven', dat plaatsvond als een getrouwde man zich ophield met een andere vrouw. Buurt- of dorpsbewoners tekenden dan met pek of teer een ezel op de buitenkant van het huis waar die man woonde. Indertijd bestonden er nog geen spouwmuren, en het gevolg was dat de ezel langzamerhand zichtbaar werd aan de binnenkant van de muren. De buurt- of dorpsbewoners wilden door middel van dit gebruik duidelijk maken dat de man de waarden en normen had overtreden.

Interview met Maria Mechtildis ('Til') Smeets (geb. 1926)

Ell – 21 december 2010

Til Smeets is de dochter van Jan Mathijs ('Thieu') Smeets (1888-1982), en zus van Petronella Jozefina ('Fien') Peeters-Smeets, die eveneens op de liederenbank staan.

Vader was geboren in Tungalroy op 30 november 1888, op de boerderij 'het Veldje'. Zijn bijnaam luidde daarom destijds 'Veldjes Thieuke'. Moeder Johanna Petronella Stals werd geboren op 21 oktober 1889, en groeide eveneens op in Tungalroy, op boerderij 'Linj'. Op 5 mei 1914 trouwde het echtpaar, en samen gingen ze de boerderij Linj runnen. Tils moeder had maar één (jongere) zuster. Toen ook zij ging trouwen, moesten Tils vader en moeder vertrekken van boerderij Linj - de boerderij waar ze samen begonnen waren – omdat moeders jongere zuster er ging boeren. Het gezin Smeets had toen reeds 8 kinderen, en Til was het negende kind in de rij. Toen Til een maand oud was, vertrok het gezin naar Ell, naar boerderij 'Heykes', waar de familie zes jaar zou blijven wonen. In totaal was het gezin met dertien man. 'Mensen meenden altijd maar dat ze grote gezinnen moesten hebben', zegt Til hierover.

In 1932 vertrok het gezin van Heykes naar boerderij Hokeberg te Ell. De pachters van Hokeberg, de familie Verwijlen, woonden vlakbij boerderij Heykes. De kinderen van de familie Smeets kwamen regelmatig bij die familie over de vloer. Ze waren er welkom, en kregen er regelmatig een dubbeltje, als ze er op bezoek waren geweest. De familie stelde het erg op prijs als ze langs kwamen. Op een gegeven moment kwam boerderij Hokeberg leeg te staan, en meneer Verwijlen kwam Thieu Smeets eens vragen of het niets voor hem was om met het gezin naar Hokeberg te verhuizen. Vader twijfelde eerst. Zijn kinderen waren nog jong, en de meisjes die al wat ouder waren, gingen niet graag naar Hokeberg. Ze lieten er de nodige tranen om. De boerderij lag ver buiten de dorpskern. Om de meisjes te troosten, beloofde vader hen nieuwe kleren zodra ze verhuisd waren. Deze belofte is hij, aldus Til, ook nagekomen. Uiteindelijk zou het gezin 40 jaar op Hokeberg blijven wonen.

Op boerderij Linj in Tungalroy had Thieu een knecht in dienst, Bert Janssen (1905-1968), met wie hij een goede verstandhouding had. Beiden hielden van muziek en zongen heel veel samen, de knecht de eerste stem, de heer Smeets een geïmproviseerde tweede stem; muzieknoden kwamen er niet aan te pas. Bert Janssen is later muziek gaan studeren en werd organist en dirigent van het Keenter kerkelijk zangkoor in Weert. Op Keent werd hij ook koster. Til vermoedt dat vader veel liederen heeft geleerd van zijn knecht. Hij was een echte zanger wiens drie zonen overigens allen verder zijn gegaan in de muziek.

Bij de familie Smeets werd vroeger veel gezongen. Het zingen kwam vooral vanuit vader. Hij is jaren lid geweest van het kerkelijk zangkoor van Tungalroy. In de zomeravonden zat het gezin buiten op een bank, onder de wijnrank. 'Op die momenten werden allerlei oude liedjes gezongen, prachtig was dat', vertelt Til hierover. Tils vader, haar zussen Fien en Nel en broer Chris, speelden dan ook mondharmonica. Deze mondharmonica's kregen de kinderen met

Sinterklaas. Regelmatig kwamen er mensen uit de buurt langs op Hokeberg. 's Zomers kwamen er vaak 'vrijers' langs om te buurten. Als een jongen een oogje had op een meisje, gingen andere jongens vaak mee met die jongen, vertelt Til. Dit deden ze om hem te helpen om verkering te krijgen. Til zelf is altijd vrijgezel gebleven, evenals drie broers van haar.

'We hadden thuis ook een schriftje met liedjes', vertelt Til. 'Wie die liedjes opgeschreven had, weet ik niet'. Helaas heeft Til het liedschrift niet meer in haar bezit. Ooit zijn neven of nichten van haar het komen lenen, en die hebben het nooit meer teruggebracht. Een aantal liederen die Til nog (geheel of gedeeltelijk) kent zijn onder andere: *'Laatst op Allerzielendagen'*, *'Zeg vrienden hier staan in het ronde'*, *'Aan de oever van een snelle vliet'*, *'Daar bij die molen'* en *'Achter in het stille klooster'*.

Ik laat Til de opnames horen van haar, haar zuster Fien (met haar man Wiel) en haar vader. Deze opnames zijn op de liederenbank te vinden onder de opnameplaats 'Haler'. Bij twee opnames zijn de namen van de zangers niet vermeld, namelijk bij *'Wat brengt de liefde menig paar'* en bij *'Laatst kwam ik in een schöne stad'*. Het eerste lied is volgens Til gezongen door een nicht van haar, 'Lies van het Veldje' (een jongere zus van Barbara Mechtildis Schroën-Smeets, die ook op de liederenbank staat). De tweede opname waarbij geen zangeres is vermeld, zou volgens Til gezongen zijn door Sjanne de Bakker-Peeters. Sjanne is een zuster van Wilhelmus Peeters (die eveneens op de liederenbank staat, en die getrouwd was met Fien, een oudere zus van Til. Sjanne heeft lange tijd bij Fien en Wiel ingewoond). In een interview dat ik de dag erna zal houden, zal Wiels broer Sjr Peeters overigens aangeven dat hij vermoedt dat het toch Fien is die 'Laatst kwam ik in een schöne stad' zingt, en niet Sjanne.

Over Wiel vertelt Til dat hij als molenaar op een watermolen werkte. Toen de molen later niet meer goed draaide (omdat veel mensen naar de boerenbond gingen in plaats van naar de molen) werd Wiel knecht van een grossier, die meel en levensmiddelen leverde aan winkels. Met die grossier trok Wiel door de regio. Wiel kon volgens Til goed zingen. Hij is ook dirigent van het zangkoor in Haler geweest. In zijn vrije tijd maakte Wiel wijn.

Til heeft Elisabeth Janssen-Lenders (die ook op de liederenbank staat) ook gekend. De vrouw van Lies' broer Jan Lenders zat namelijk bij haar in de klas op de lagere school. De familie Smeets kwam ook regelmatig over de vloer bij de familie Verhaag (en omgekeerd), die aan de andere kant van de beek woonde. De 'oude Verhaag' (Frans, de vader van Johannes Franciscus en Petronella Gabriëls-Verhaag) kwam heel veel langs bij de familie Smeets. 'Hij kwam altijd als we aan het middageten waren', vertelt Til. Toen dat voor de zoveelste keer gebeurde, zei moeder ooit voor de grap: 'Je komt altijd als wij aan het eten zijn, kom dan toch eens wat vroeger of wat later.' Hier kon Frans om lachen. Als er varkens gedekt moesten worden, kwam Frans regelmatig helpen, hij had ook een beer. Hij verbouwde ook aardappels, maar deed dit vaak in een erg traag tempo. Til kan zich nog herinneren dat ooit iemand uit de buurt een riek in het aardappelveld zette waar een tekst aan was vastgemaakt: 'Frans Verhaag, wat ben je toch traag, of werk je soms niet graag?'

In de winterdagen ging het gezin Smeets vaak buurten bij de familie Verhaag, en omgekeerd. Dit begon meestal rond een uur of zeven 's avonds. Er werd dan gezongen, gekaart, en een appel gegeten. Een familie waar de familie Smeets ook ging buurten, was de familie Deckers, te Haler. Hier werkte Tils oudere zuster Fien als dienstmaagd. Om daar heen te gaan, moest je een flink eind door de bossen lopen. Daarom gingen er ook altijd jongens mee, als het gezin ging buurten bij de familie Deckers.

Bij de familie Smeets werd nog wol gesponnen door moeder. De familie had een paar schapen die geschoren werden. Van de wol die hier vanaf kwam, werden mooie dekens gemaakt. Het spinnen en breien was voor moeder een 'vrijtijdsbesteding'. Vader was iemand die vrijwel altijd aan het neuriën was, en ook zus Fien zong veel onder het werk, bijvoorbeeld als er bieten geschraapt moesten worden. Til vertelt dat het thuis altijd heel gezellig was. Er werd door de jongens veel gekaart. Bijna iedere week kwam er wel een kaartclub over de vloer. Bij dergelijke gelegenheden werd er flink gerookt. Als Til dan koffie ging zetten voor de mannen, zag ze hen haast niet zitten, zo'n grote rookwolk hing er dan in de kamer.

Til vertelt dat er vroeger bijna geen tijd was voor hobby's. Toch vond ze het vroeger vaak veel gezelliger dan tegenwoordig, en merkt ze op dat mensen vroeger veel sneller tevreden waren. Onder haar broers en zussen is nooit ruzie geweest. 'Vakantie kende wij niet', vertelt Til. 'Als wij vroeger vakantie hadden, moesten we aardappelen of koren rapen. Ik ben wel eens in mijn leven

naar Lourdes geweest. Dat is alles.' Met geld werd bij de familie Smeets heel zuinig gedaan, en vrijwel iedere cent die Til kon missen, spaarde ze. In 1972 verhuisde Til, samen met haar drie vrijgezellen broers en ouders terug naar de dorpskern van Ell (naar de boerderij met de naam 'Poste Pier', die deze naam had omdat er vroeger ene Pier had gewoond die de post rondbracht). Til was op dat moment al 42 jaar oud, en vader had haar en haar drie vrijgezelle broers getipt om die boerderij te kopen. Dit was mogelijk omdat ze al heel hun leven geld bij elkaar hadden gespaard. De boerderij 'Poste Pier' is dan ook geheel contant betaald. De vier kinderen zorgden op deze boerderij voor vader en moeder.

Tot het moment van verhuizen (1972), had de familie Smeets nog geen stroom of waterleiding gehad. Licht kwam van petroleumlampen, of van 'kouskeslampen', die op gas werkten. Vader was enorm zuinig met de lampen en het verbruik ervan; hij draaide ze altijd zo laag mogelijk. Televisie heeft het gezin op Hokeberg nooit gehad. Op een gegeven moment kregen ze wel een kleine radio, die werkte op batterijen. Gelezen werd er thuis niet of nauwelijks. Hoewel de kinderen thuis niet veel mochten van vader en moeder, was het er toch gezellig. Hokeberg lag ver buiten het dorp en de kinderen moesten altijd te voet naar school. Dit was een flink eind lopen. Til vertelt met trots dat ze nooit is blijven zitten. Ze kan zich nog goed herinneren dat haar ouders feest gaven toen ze 50 jaar getrouwd waren. Omdat er bij hen thuis geen stroomvoorziening was, kregen ze voor die gelegenheid stroom vanuit de familie Verhaag, die een paar honderd meter verderop woonde, aan de andere kant van de beek. De stroomkabels werden over de akker en de beek vanuit Verhaag naar Hokeberg gespannen.

Een hobby van vader (in zijn spaarzame vrije tijd) was jagen. Dit deed hij vooral toen hij nog wat jonger was. Toen hij de boerderij erbij kreeg werd dit wat moeilijker, maar toen de kinderen allemaal wat ouder waren, pakte hij de draad weer op. Jagen deed vader graag, vaak samen met de huisarts uit Stramproy (dokter Wuisman), met een man uit Ell ('Neerke Camp'), en met een leraar die woonde in Kinrooi (België). Ook de zonen gingen vaak mee. Zij hadden geen geweer, maar ze moesten het wild opjagen.

Tils broers hebben wel veel gestroopt. Voornamelijk hazen en konijnen, die ook verkocht werden. De meeste werden echter door gezin opgegeten. Vader schoot ook op duiven, voornamelijk als er zojuist koren was gezaaid. Van duiven kon je lekkere soep maken. Til heeft heel wat duiven schoon moeten maken. Dit vond ze geen fijn karweitje, maar ze deed het toch. Ook verkocht Til af en toe duivenvleugels, waar ze dan 75 cent per stuk voor kreeg. Ook op eenden werd door vader gejaagd.

Alle kinderen van de familie Smeets (op Pierre en Sjaak na) zijn in betrekking geweest bij andere families om er te werken. Zo ook Til. Ze heeft ongeveer vier jaar als dienstmaagd bij de familie Kessels in Grathem gewoond. Ze zag er tegen op om er heen te gaan, maar toen ze er gewend was, woonde ze er graag. Gelukkig trof ze daar goede mensen. Tils zuster Nel vrijde met iemand van de familie Kessels en toen zij gingen trouwen, moest Til weer terug naar Hokeberg. Dit deed ze niet graag, want het leven bij Kessels was geriefelijker; daar was tenminste stromend water en elektrisch licht.

Het gebruik 'foekepotzingen' heeft Til ook nog in haar geheugen staan. Dit gebeurde in haar herinnering met carnaval. Kinderen trokken dan met de foekepot en een liedje, waar ze de tekst nog van kent, langs de deuren. Bij haar aan de deur zijn ze echter nooit gekomen, omdat Hokeberg ver buiten de dorpskern lag. Daar kwamen geen kinderen. Ook hebben zij en haar broer en zussen nooit meegedaan aan het foekepotzingen. De termen 'appelzingen' en 'staatieroken' komen Til niet bekend voor.

Ook toen Til met haar drie broers en ouders vanaf 1972 weer in het dorp kwam wonen, moest ze hard werken. Haar broers gingen 's zondags na de hoogmis altijd kaarten in het café. Vrouwen kwamen daar vroeger amper, laat staan alleen. Op zondag moest Til bijna alles zelf doen; ze moest water pompen om de koeien te laten drinken, ze moest hooi en stro van de schelft afgooien, hout bij elkaar zoeken om de was in de wasketel te laten koken en noem maar op. Ook op zondagavond zat Til vaak alleen met moeder. Een broer van haar ging dan geregeld beugelen, en haar andere twee broers gingen dan weer kaarten. Til vertelt dat ze al haar hele leven naar de kerk gaat. 'Want dit hebben ze me zo geleerd', zegt ze. Broers van haar hebben in het kerkkoor gezongen. 'Zij sloegen nooit een repetitie over', vertelt Til, 'wat voor weer het ook was'.

**Interview met Elisabeth ('Lies') Janssen-Lenders (geb. 1926)
Weert – 10 januari 2011**

Lies Janssen woont tegenwoordig in bejaardenhuis 'van Berlo Heem' in Weert. Hoewel ze al ruim de tachtig gepasseerd is, is ze nog goed bij en kan ze nog goed vertellen over vroeger. Op de liederenbank staan enkele liederen van haar, die in 1966 zijn opgenomen.

Lies' moeder, Truus Creemers ('Bos Treuj', geboren in 1894), is afkomstig uit Stramproy.

Na enige tijd gepraat te hebben, blijkt dat Truus een zus is van Cato ('To') Kirkels-Creemers, die ook op de liederenbank staat. Lies zelf heeft tante To ook goed gekend. Het was een lief mens, bij wie ze regelmatig aan huis kwam, bijvoorbeeld als het kermis was. Bij het huis waar ze woonde ('biej Bos'), lag ook een café en een beugelbaan. De moeder van To en Truus was genaamd Kuppens.

De vader van Lies was genaamd Lenders, en had als bijnaam 'Poal Doorke' (geboren in 1896). Deze bijnaam had hij te danken aan het feit dat hij dicht bij de grenspaal van de Nederlandse/Belgische grens woonde. Hij woonde vlak tegenover de douane. Officieel had vader de Belgische nationaliteit.

Lies is geboren in Stramproy, maar reeds toen ze drie weken oud was vertrok het gezin naar Altweeterheide, naar boerderij 'Linj'. Vader en moeder waren in Stramproy gaan wonen toen ze met elkaar trouwden. Ze woonden tegenover een bierbrouwerij, brouwerij Maes. Moeder werkte daar als dienstmaagd in de keuken. Vaak heeft ze verteld dat ze daar erg hard moest werken. Ook vader was knecht bij de brouwerij. Hij moest daar voor de paarden zorgen, en vervoerde tonnen bier met de bierkar. Hierover heeft hij vaak verteld. Hij ging 's morgens al om 4 uur op pad. Dit deed hij omdat het 's nachts veiliger was op de weg dan overdag. Dan werd hij wel eens bestolen. Ook werd hij onderweg een keer aangevallen door een wilde hond. Deze hond was zo wild dat hij op de bierkar sprong. 'Vader was bang dat hij hem dood beet, zo vals was die hond', vertelt Lies.

Lies vertelt dat de mensen vroeger allemaal grote gezinnen hadden. Zelf waren ze thuis met dertien kinderen, en zij was het vierde kind, en het eerste meisje. Toen Lies drie weken oud was vertrok het gezin naar Altweeterheide om er te gaan boeren. Het gezin had twee varkens, vier koeien en één paard. 'In Altweeterheide was het toen nog een rimboe', vertelt Lies. Het huis waar het gezin in woonde was erg armzalig, en de woongevel was slecht onderhouden. Lies heeft nog lange tijd geslapen in een bedkoets, die tussen twee haken aan schragen hing. Het gezin was erg arm, en vader en moeder schaamden zich hier voor. 'We mochten er nooit iets over zeggen tegen anderen', vertelt Lies. Kleren kreeg het gezin van andere mensen, via een instelling – genaamd Hark – die de armen hielp. 'We waren blij als we wat kregen', zegt Lies hierover. Vader heeft nooit kunnen lezen en schrijven, vertelt Lies. Dit had hij nooit geleerd. Zelfs zijn eigen naam kon hij niet schrijven, en als het gezin een krant had, moest moeder deze aan hem voorlezen. Vader heeft ook verteld dat hij in de Eerste Wereldoorlog in Frankrijk heeft gevochten bij het Belgisch leger.

'Ik heb het niet ver gebracht', vervolgt Lies haar verhaal. Ik kon niet leren en ben verschillende keren blijven zitten.' Toen ze in de vierde klas zat, was Lies al 14 jaar, en meester de Borgie (Tungelroy) stuurde haar naar huis. Lies vertelt dat ze niet goed mee kon omdat ze vaak naar huis geroepen werd. Ze was thuis het oudste meisje en moest flink meehelpen. Het was thuis aanpakken geblazen. Als er bijvoorbeeld gewassen of gepoetst moest worden, moest zij er vaak voor thuis blijven. 'Mijn ouders zeiden dan dat ik ziek was. Dit was fout van mijn ouders, maar ja, ze konden me niet missen thuis. Dus zeiden ze maar dat ik ziek was, en dan kon ik dus niet leren. Toen ik zeven jaar was stond ik al aan de wastobbe. Mijn moeder had eczeem en mocht niet wassen. Vader zocht dan hout bij elkaar om het water warm te stoken. De school ging evengoed verder, en ik kon niet leren', aldus Lies.

Lies vertelt dat ze haar hele leven altijd hard heeft moeten werken: 'Ik ben nooit vrij geweest, ik heb altijd gewerkt, tot ik een hernia kreeg. Altijd moest ik uit gaan werken. Dan daar en dan hier.' Ze vertelt over de plekken waar ze allemaal heeft gewerkt als dienstmaagd. Het zijn er heel wat. Toen Lies 15 jaar oud was, ging ze meehelpen op de boerderij, maar dit werk hield ze lichamelijk niet goed vol. Ze was maar klein en fijn van postuur, en was niet opgewassen tegen het zware landbouwwerk.

In Stramproy werkte ze onder andere 'biej Tompe' en bij 'Nel van de Kuster', maar uiteindelijk trok ze naar de stad Weert. Als dienstmaagd werkte ze bij drie dames en een meneer,

genaamd Schefals, die afkomstig was uit Rusland en hier was getrouwd met een meisje. Lies woonde dag en nacht bij het gezin in, alleen op zondag mocht van ze van 14.00 tot 18.00 uur even naar huis. Meneer Schefals was erg aardig voor haar. Hij had van alles meegemaakt in zijn leven en zijn vier kinderen verloren aan de Spaanse griep. Lies mocht van hem ook eenmaal op retraite gaan. 'Maar de afwas laat ik wel voor je staan', zei hij erbij. 'En dat heb ik geweten', vertelt Lies. 'Toen ik terug kwam van retraite heb ik er meer dan 4 uur over gedaan om alles afgewassen te krijgen, en kon ik pas 's nachts naar bed'.

Lies heeft ook nog gewerkt bij een bakkerij in de Beekstraat te Weert. Daar woonde drie broers, genaamd Schol. Het waren echte Weertenaren. Moeder was kwaad op Lies dat ze bij die drie broers ging inwonen. Zoiets vond ze niet kunnen. 'Maar ze zijn nooit aan me geweest', vertelt Lies. 'Het was een fijn gezin. Eén van hen deed de winkel, de andere twee bakten het brood. Eén iemand kookte voor ons, en ik hielp met het aardappelen schillen.'

Vervelend genoeg heeft Lies ook op plaatsen gezeten waar ze niet zo op haar gemak was. Zo zat ze onder andere bij de familie Paas, in de Langstraat te Weert. De vader in dat gezin was iemand die naaimachines repareerde, en hij had twee meisjes en twee jongens. 'Maar die man heb ik vaarwel gezegd', vertelt Lies. 'Hij kon zijn handen niet thuis houden'.

Lies heeft ook gewoond bij de familie Ijzenacher. Meneer Ijzenacher was onderdirecteur van de Bera-fabriek, een bedrijf dat tricotage maakte. 'Die man was een echte stijfkop' vertelt Lies. 'Ik moest hem en zijn vrouw aanspreken met meneer en mevrouw. Zijn vrouw was heel aardig tegen me. De politie heeft die man ook een keer vast gezet. Hij had namelijk gestolen uit de tricotagefabriek. Ik heb ook vaak genoeg gezien dat zijn hele zolder vol textiel lag. Overhemden enzo. Daarvoor heeft hij lang vast gezeten'. Lies vertelt dat ook meneer Ijzenacher zijn handen niet kon thuishouden. 'Zijn vrouw was in verwachting. Daarom ging ze naar haar ouders. Ik moest normaal gesproken altijd alleen zitten, en zat nooit in de woonkamer. Maar op een avond riep hij me bij me: 'Lies je mag bij me komen zitten, anders zit ik maar alleen'. En dat heeft hij geweten, hij kreeg een klap in zijn gezicht. Ook hij kon zijn handen niet thuis houden. Zijn vrouw heb ik het ook verteld. Zij huilde toen ik weg ging, en vertelde dat dit niet de eerste keer was dat dit was gebeurd.'

In Tungelroy werkte Lies nog enige tijd bij Thieu Thijs ('Biej Makkes'), die café hadden, en op Leuken (Weert) bij 'Poel Dreeske'. De langste tijd van haar leven kwam Lies echter bij de familie Janssen (overigens geen familie) in de Sint Paulusstraat te Weert. De familie Janssen was een familie met geld. Meneer Janssen was verzekeringsagent van beroep. 'Ik kon er helemaal mezelf zijn', vertelt Lies. 'Ik kwam er een aantal keer per week, en als de familie op vakantie ging, paste ik op het huis'.

Lies blijkt flink wat oude liederen te kennen. De meeste liedjes heeft ze geleerd van haar vader. Die kon heel mooi zingen, en je hoorde hem altijd, bijvoorbeeld als hij achter de ploeg stond, of koren aan het maaien was. Waarschijnlijk had hij verschillende liederen opgevangen in de periode dat hij in dienst was geweest. Vader was een lollig en ijverig mannetje, merkt Lies op. 'Ook moeder kon goed zingen', vertelt ze, 'maar dat kwam er wat minder uit dan bij vader'.

Lies: 'Er waren vroeger veel leuke liedjes, maar veel liedjes gingen ook over vechten en moorden. Dat gebeurde toen ook. Het gezin waar ik vandaan kwam, stond bij ons in de buurt bekend om de gezellige avonden. Dit was ook ons enige 'uitje'. We hadden niet veel, maar het samenzijn hadden we wel. Met kerstmis gingen mijn zus en ik liedjes zingen in de buurt.' Lies vertelt dat er vroeger veel gebuurt werd. De familie Smeets ('van Hokeberg'), bij wie door Ate Doornbosch ook liederen zijn opgenomen, heeft Lies ook goed gekend. Die familie kwam veel buurten toen Lies nog jong was. Dit was heel gezellig, en er werd veel gezongen onder het buurten. Wilhelmus ('Wiel') Peeters heeft ze ook nog gekend, zij het niet goed.

Ook zangeres Berb Schroën-Smeets, die in 1968 het lied '*Daar trok weleer eens godsgezant*' zong, heeft Lies gekend. De bijnaam van die familie was 'van het Veldje'. Dit was weer familie van de familie van Smeets van boerderij Hokeberg. De vaders van beide families waren broers van elkaar. Lies weet nog goed dat een zus van Berb vroeger TBC heeft gehad, maar die ziekte heeft ze gelukkig overleefd. Wanneer men met haar wilde praten moest dat door het raam gebeuren.

Lies kwam ook veel over de vloer bij de familie van Kimmenade ('Krake Sjef') uit Tungelroy. Een broer van Krake Sjef hield schapen, en voor hem hadden Lies' broers gewerkt als knecht. 'Op zondagavond gingen we met een hele groep naar Krake Sjef, en daar werden dan

liedjes gezongen. Soms zaten er wel meer dan 25 mensen bij elkaar. Ik werkte destijds als dienstmaagd bij Thieu Thijs, en als ik daar niet hoefde te helpen vroeg ik of ik ook mocht komen. Op zo'n avond leerde je ook meisjes of jongens kennen. Er werden op zo'n avond ook spelletjes gespeeld. Bijvoorbeeld 'pandj geave'. Dan moest je je zakdoek afgeven en als je die terug wilde hebben moest je een kusje geven', vertelt Lies.

Ook de familie Verhaag heeft Lies gekend. Ze weet te vertellen dat Jan actief was in de kerk van Tungelroy. Daar deed hij van alles en stond er voor het koor. Ook weet ze nog dat hij mooi kon schilderen. De zus van Jan, Nel Gabriëls-Verhaag, heeft ze ook nog goed gekend. Zij had dezelfde leeftijd en woonde later ook in Altweerderheide. Lies weet nog dat een jongen van de familie Verhaag haar ooit naar huis heeft gebracht, toen ze samen naar de kermis in Swartbroek waren geweest. Lies vertelt dat ze op het einde van de avond tegen hem zei dat ze niet bij elkaar pasten. 'Jij bent heel groot, en ik ben maar heel klein', zei ze. Ze moest er zelf weer om lachen. Lies vertelt dat de moeder van het gezin Verhaag goed bevriend was met haar moeder. 'Ik weet dat ze liedjes van elkaar hebben leren zingen'. Op zondermorgen ging het gezin naar de kerk. Er waren twee missen. De eerste mis was om 7 uur, en de hoogmis begon om 10 uur. Moeder ging altijd naar de hoogmis, en vader ging met de kinderen naar de eerste mis. Hij en Lies moesten er dan voor zorgen dat de kinderen klaar waren, en gewassen waren.

'Er was geen tijd voor vrije tijd', vertelt Lies. 'Moeder kaartte graag, en vader zong graag met ons samen. Dan schilderde hij een appel voor ons. 's Avonds na het eten was het zo bedtijd, en er werd gewerkt tot het donker was. Er kwamen mensen uit de buurt om te kaarten. Zelf heb ik dat nooit gekund. Wel heb ik thuis gekend'. Lies kan zich ook nog herinneren dat haar moeder wol heeft gesponnen. Dat kon ze erg goed. 'Bijna alle dames hadden een spinnewiel, dat was het enige. Als moeder er de kans toe had, begon ze te spinnen. Ze kreeg soms een zak wol van iemand uit de buurt. Zelf had ik er nooit geduld voor om te spinnen', vertelt Lies.

In 1949 trouwde Lies met haar man Ties Janssen ('Juupke') uit Altweerderheide. Lies heeft hem niet in Altweerderheide leren kennen, maar in de Beekstraat in Weert, toen ze daar als dienstmaagd werkte. Ties werkte op het pensioonaat Sint Louis in Weert, en later werd hij textielarbeider bij de Bera. Als hij naar huis ging, moest hij anderhalf uur lopen. Toen Lies en Ties trouwde ging het echtpaar wonen in de woonwijk Leuken, te Weert. Ze zaten daar in een blok van drie woningen, en Ties' broer woonde er ook. Er is toen binnenhuis een binnenmuur doorgebroken, om het wonen er gemakkelijker te maken. Op Leuken duurde het niet meer zo lang voordat Lies en Ties elektriciteit kregen. Haar ouders in Altweerderheide hebben echter heel lang zonder stroomvoorziening gezeten, vertelt Lies.

Een groot gedeelte van de liederen die Lies kent, heeft ze geleerd van haar vader. Omdat hij niet kon lezen en schrijven, schreef hij ook nooit liederen op. Lies deed dat wel. 'Dan had ik die liedjes vast', vertelt ze. Vaak noteerde die liederen op eenvoudig kladpapier, en helaas is dit materiaal allemaal verloren gegaan. Bij Lies zijn in 1966 drie liederen opgenomen. '*Zeg vrienden hier staan in de ronde*', '*Een witte duif kwam door de kerk gevolgen*' en '*Zeg vrienden luister wat ik hier ga verhalen/ wat er te Kinrooy is gebeurd*'. Samen zingen we de liederen door. Ze blijkt de teksten van de liederen nog goed te kennen. Ik laat haar de opnames horen die bij haar 44 jaar geleden gemaakt zijn. Ze vond het prachtig om te horen en zat geboeid te luisteren. Op het eind was haar reactie: 'Ik was erg hees toen, die dag'.

Al pratende schieten Lies nog meer liederen te binnen, die beide door Ate Doornbosch ook elders een aantal keer zijn opgenomen. Het ene lied is getiteld '*Er waren eens twee koningskinderen*' en het andere lied '*Zeg mij wat is een koning, een koning zonder land*'. [ze zingt de liederen voor]. Ik vraag haar of ze het lied '*Laatst kwam ik in een schone stad*' (dat ook bij Fien Peeters-Smeets is opgenomen) ook kent, en zingt het eerste couplet van het lied voor. Lies begint direct mee te zingen. Ze had het lied al jaren niet meer gehoord, maar kon zich nog goed herinneren dat vader het lied vroeger ook zong. Lies meent dat het lied oorspronkelijk uit België afkomstig is. Ook bij het lied '*Zeg vrienden hier staan in het ronde*' (dat ook bij de familie Smeets en Verhaag werd gezongen), haakt Lies direct in. Uit het repertoire van mevrouw Gabriëls-Verhaag kent ze de liederen: '*Lieve schipper vaar mij over*' en '*Bij Sedan op de heuvel*'.

Ik vraag Lies of ze ook herinneringen heeft aan het foekepot-zingen. Ze vertelt dat ze vroeger ook wel eens met de foekepot langs de deuren is gegaan, van de ene boerderij naar de andere. De kinderen die dit deden kregen dan een paar cent of een appel. Ze meende zich te

herinneren dat het foekepot-zingen gebeurde met Nieuwjaar. De tekst van het liedje ging als volgt:

Foekepotterie, fokkepotterie

Geaf mich un centje dan goan ich veurbie

Ich heb gein geldj om broed te koupe

Doarom mot ich mit de foekepot loupe

Foekepotterie, fokkepotterie

Geaf mich un centje dan goan ich veurbie

Lies zingt ook nog een ander liedje dat gezongen werd met Nieuwjaar. Het liedje had de volgende tekst:

Noejaar Noejaar zeut

Ut verke heet veer veut

En eine kromme ruk

Ich bin van Poal Doorke ziene vlök

Ze vertelt dat het woord 'vlök' hier staat voor iets in de trant van 'nageslacht'. Met deze laatste regel van het liedje werd duidelijk gemaakt van welke familie je afkomstig was. Dit liedje moesten Lies en haar broers en zussen zingen als ze met Nieuwjaar bij grootvader (van moederskant) kwamen. Van hem kregen ze dan een appel, wat vijgen, of noten. Deze deed hij in een rode zakdoek die was vastgemaakt aan een stok. De term 'Appelzingen' komt Lies niet bekend voor.

Lies vertelt dat ze Ate Doornbosch in de regio aan andere contacten heeft geholpen. Het belangrijkste contact is wellicht Cato Kirkels-Creemers geweest, bij wie wel twintig oude liederen zijn opgenomen. Cato ('To') was een zuster van de moeder van Lies. Op de dag dat Ate Doornbosch bij Lies de liederen kwam opnemen (9 mei 1966), is ze met hem diezelfde dag nog naar tante To gegaan, waar direct twaalf liederen zijn opgenomen. Later is tante To nog twee maal bezocht door de makers van *Onder de groene linde*. Lies vertelt dat ze de zoon van To, Pierre, nog ooit gevraagd heeft om de twee oude liedboeken van haar tante, die hij in zijn bezit heeft. Hij stond ze echter niet af. 'Het zou doodzonde zijn als die boeken straks verloren zouden gaan', vertelt Lies. 'Als Pierre straks dood gaat, krijgen zijn kinderen die in handen, en die geven er niks om. Dan komt het bij het vuil.' Ik laat Lies het stukje over haar tante uit het vierde boekdeel van de *Onder de groene linde*-reeks zien. Vol trots kijkt ze naar de pagina's en naar de foto van haar tante. 'Ja, dat is ze', zegt ze. 'Ik wist niet dat daar een boek van gemaakt was. En het is nog een zwaar boek ook.'

Lies hielp Ate Doornbosch aan nog meer contacten. Onder andere met mevrouw Stals-Moonen, bij wie ook op 9 mei 1966 opnames gemaakt zijn. Mevrouw Stals was een buurvrouw van Lies (in Tungelroy). Tevens is het de schoonmoeder van haar broer Thieu. Lies kan zich nog goed herinneren wat mevrouw Stals antwoordde op haar vraag of ze wilde zingen voor de radio: 'Ik wil wel zingen, maar dan moet ik me eerste een zuivere 'schulck' (Nederlands: schort) aan doen'. Mevrouw Stals was indertijd al een oud vrouwtje, vertelt Lies. Het was een goed vrouwtje, maar ze liep erg krom en had een bult op haar rug. Mevrouw Stals heeft maar één kind gekregen, Nel. Zij is nu dement en zit in Stramproy in het bejaardenhuis.

Uit het repertoire van mevrouw Stals kent Lies de volgende liederen: *'Zonder werk, zonder voedsel'*, *'Aanhoort en ziet Gods wonderwerken'* en *'Schoonlief ik trek naar het slemeur'*.

Enkele jaren later, heeft Lies ook nog gezorgd voor het contact met mevrouw Gerritsen-Korten uit Altweerderheide, bij wie op 20 april 1977 opnames zijn gemaakt. 'Haar kinderen waren ongeveer even oud als mij, en gingen met mij naar school. Ik wist dat ze veel oude liedjes kende', vertelt Lies. 'Helaas had ze ongelukkige kinderen.'

Op dezelfde dag bezocht Lies samen met Ate Doornbosch ook dhr. Huismans. Ze wist dat hij oude liedjes kende, die hij ooit in dienst geleerd had. 'Hij meende dat hij goed kon zingen, maar hij bakte er weinig van', zei Lies lachend. Lies vertelt dat dhr. Huismans bekend stond als 'de meeste vieze boer van Altweerderheide' met als bijnaam was 'de Kets'. 'Hij kwam met stront aan de klompen de kerk binnen. En hij stond een boterham te eten terwijl hij bij de beer (mannetjesvarken) de zeug liet bevruchten.'

Dhr. Huismans, die geboren was op Laar (Weert), kreeg vijf kinderen, alleen jongens. Het waren echte boerenmensen. Twee zonen van hem zijn gesneuveld. Slechts één zoon is nog in leven, maar hij is dement.

Lies heeft ook nog vele herinneringen aan gebruiken die vroeger in zwang waren. Eén

daarvan is het 'ezeldrijven'. Dit gebeurde volgens haar bij pasgetrouwde mensen die de buurt niet kon uitstaan, omdat ze bijvoorbeeld heel onbeschaafd waren. Lies kan zich nog goed herinneren dat ze ooit gingen ezeldrijven bij Bert Janssen, op Altweerderheide. Oorspronkelijk kwam de familie van Bert uit Sint Odiliënberg. Bert was een erg onbeschaafde man, en hetzelfde gold voor zijn ouders. Bert trad met iemand 'van hier' in het huwelijk, en de buurt vond dat het meisje veel te goed was voor iemand als hij.

Lies kan zich Bert nog goed herinneren. Ze kwam hem ooit tegen toen ze terug kwam van school. Vroeger lag er een molen op Altweerderheide waar Bert heen ging met paard en kar. Het paard was er slecht aan toe, en het beest werd hard geslagen. Het kon wel eens gebeuren dat het paard onderweg zomaar stil bleef staan en niet meer verder wilde. Dit heeft Lies ook ooit gezien gebeuren. Bert begon toen tegen haar te praten. Hij vroeg aan Lies of zij bij het paard wilde blijven staan, dan ging hij thuis wat halen. 'Wacht maar, ik krijg dat paard wel aan het lopen', zei hij. Lies had er geen idee van wat Bert van plan was. Even later kwam hij terug met een hoop stro die hij onder het paard legde. Vervolgens stak hij het aan.

's Nachts tekende iemand met teer een grote ezel op de gevel van het huis van Bert. De dag erna begon het ezeldrijven. De buurt trok dan naar het huis, en maakte lawaai met potten en pannen. Ook Lies' broers deden er, met zelfgemaakte trommels, aan mee.